

С В І Т О В Е Г О С П О Д А Р С Т В О

УДК 339.9(73)

Ю.Ю. ХВАТОВ,

кандидат економічних наук, доцент Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка**ЕКОНОМІКА США:
ЕТАПИ І АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ**

У статті розглянуто основні етапи повоєнного економічного розвитку США, розроблено їх періодизацію, виявлено основні характерні риси і наслідки кожного з етапів. Аналізуються особливості галузевої структури економіки США. Виявлено спеціалізацію основних секторів економіки. Оцінюються сильні і слабкі сторони фінансово-кредитної та податкової систем Сполучених Штатів. Досліджено структуру зовнішньоекономічної та інноваційної систем США, визначено основні тенденції їх розвитку в майбутньому.

Ключові слова: економіка США, фінансово-кредитна і податкова система США, інноваційна система США, зовнішньоекономічні зв'язки США.

Постановка проблеми. Економіка Сполучених Штатів відіграє провідну роль у сучасній глобальній економіці. Економічне і політичне значення США зростає на фоні дезінтеграційних процесів в ЄС (Brexit, каталонський сепаратизм) та агресивної політики Кремля. Тому розуміння процесів, які відбуваються в економіці цієї країни, є важливими не тільки для пізнання тенденцій розвитку США, а й усього світу.

Метою статті є аналіз етапів розвитку і сучасного стану економіки США.

Особливості та етапи економічного розвитку. Економіка США посідає перше місце у світі за обсягом номінального ВВП та друге місце за ВВП, розрахованим за ПКС. Середньорічні темпи приросту ВВП США у період 1999–2008 рр. незначним чином перевищували темпи приросту ВВП в розвинутих країнах світу – 2,6% і 2,5% відповідно. У період 2009–2017 рр. економіка США теж зростала швидше економік інших розвинутих країн.

ВВП США у 2016 р. сягнув \$18,57 трлн, що складає 24,7% світового ВВП (ВВП на душу населення \$57,44 тис.). Рівень інфляції у США у період 1999–2008 рр.

дорівнював 2,8% (у розвинутих країнах в середньому 2,2%), а в 2012–2017 рр. утримувався в межах 0,1–2,1% (у розвинутих країнах 0,3–2,0%) [1].

Хронологічно основні етапи розвитку економіки США після Другої світової війни пов'язані з економічною політикою урядів і президентів США та впливом зовнішніх факторів (табл. 1).

Галузева структура економіки. Послуги є основним сектором сучасної економіки країни, на який припадає майже 80% ВВП. В обробній промисловості США є одним зі світових лідерів у галузях комп'ютерної, медичної, аерокосмічної та військової техніки, а також у виробництві фармацевтичних товарів. Крім того, США мають висококваліфіковану робочу силу та максимальне число випускників вищих навчальних закладів на тисячу робітників у світі.

США є третьою сільськогосподарською державою світу після КНР та Індії. Обсяг сільськогосподарського виробництва склав в 2015 р. \$176 млрд, що становило 5,6% сукупного виробництва країн світу [3]. Завдяки своєму клімату, ґрунтам і території, США здатні виробляти майже всі сільськогосподарські товари. У США

Таблиця 1

Етапи економічного розвитку США

Період	Президент	Характеристика	Основні наслідки
Повоєнне процвітання (1945–1973)	Трумен, Ейзенхауер, Кеннеді, Джонсон, Ніксон	Підсилення середнього класу і профспілок, програма «Велике суспільство», полегшення кредитування та зниження податків, «бебі-бум»	Бурхливе зростання ВВП і продуктивності праці. Середньорічні темпи зростання ВВП понад 4,5%
Переплетення криз (1973–1981)	Форд, Картер	Завершення формування пост бреттон-вудської системи, нафтова криза, крах фондового ринку 1973–1974 рр., кейнсіанські принципи антикризового регулювання	Зростання імпорту промислових товарів (автомобілі, електроніка); хронічний дефіцит зовнішньоторговельного балансу; різке зниження темпів зростання продуктивності праці; стагфляція, зростання безробіття
Дерегуляція і рейганоміка (1981–2009)	Рейган, Буш-старший, Клінтон, Буш-молодший	Жорсткі антиінфляційні заходи, зниження податків на корпорації, дерегулювання підприємницької діяльності; лібералізація процентних ставок за банківськими депозитами, зняття обмежень на проведення прямого інвестування промисловості банками, політика неолібералізму	Зниження безробіття та інфляції, зростання процентних ставок, приплив іноземних капіталів до банків США, технологічний бум, бульбашка доткомів, перехід до негативної чистої міжнародної інвестиційної позиції, різке зростання національного боргу, розширення соціального розшарування
Глобалізація і Велика рецесія (2009–2017)	Обама, Трамп	Політика зменшення дефіциту бюджету і зовнішнього боргу держави, реформа системи охорони здоров'я, повернення до кейнсіанських принципів регулювання, трампономіка, податкова реформа	«Дешеві» гроші, низька інфляція і темпи зростання ВВП, скорочення безробіття

Таблиця 2

Структура економіки США у 2015 р.*

Сектори економіки	ВВП за секторами (%)	Робоча сила за секторами (%)
Сільське господарство, лісове господарство та рибальство	1,05	1,60
Промисловість і будівництво	20,04	18,51
Послуги	78,91	79,89

*Побудовано автором на підставі даних [2].

налічується понад 2 млн ферм, площа яких становить 3,730 тис. км², в середньому 169 га на ферму. Незважаючи на те, що сільськогосподарська діяльність ведеться у всіх штатах, найбільше вона зосереджена в районі Великих рівнин, у центрі США, і в регіоні навколо Великих озер, відомому як «Кукурудзяний пояс».

США спеціалізуються на виробництві кукурудзи, сої, пшениці, курятини,

яловичині, молочних продуктів. США традиційно займають перші місця у світі з вирощування кукурудзи і сої (понад третина світового врожаю) і виробництва курятини (18% світового виробництва). Країна є основним розробником і виробником генетично модифікованих продуктів харчування, що становить половину біотехнологічних культур у світі, а також лідером у сфері поліпшення насіння.

Сполучені Штати є другою (після КНР) за величиною споживання енергії державою. В енергетичному секторі США переважає теплова енергетика, на яку припадає близько 65% від загального обсягу виробництва, а серед видів палива в споживанні первинної енергії переважають нафта (37%), природний газ (31%) і вугілля (18%) [4]. Що стосується вугілля, то США тривалий час не тільки посідають 3-тє місце у світі з його видобутку (після КНР та Індії), а й навіть входять до шістки провідних країн нетто-експортерів. Після так званої «сланцевої революції» в США (якісні зміни в технологіях видобування нафти і газу з покладів сланцевих порід на початку XXI ст.) видобуток нафти і газу різко зріс. За обсягами видобутку природного газу США, впевнено обійшовши РФ, вийшли на перше місце у світі, а за обсягами видобутку нафти (537 млн т) Сполучені Штати впевнено посідають 3-тє місце, майже наздогнавши Саудівську Аравію (583 млн т) і РФ (546 млн т) [4].

Сполучені Штати є другою (після КНР) індустріальною державою світу, лідируючи, однак, у більшості наукомістких галузей промисловості, серед яких: виробництво автомобілів, будівельної та сільськогосподарської техніки, телекомунікаційного та електронного обладнання, аерокосмічна

промисловість. США – абсолютний світовий лідер у сфері виробництва літаків (40% світового ринку). Такі американські компанії, як Boeing, Cessna (Textron), Lockheed Martin і General Dynamics, виробляють більшість цивільних і військових літаків світу на заводах по всій території Сполучених Штатів.

Торгівля, освіта, наука, охорона здоров'я та операції з нерухомістю займають провідні місця у сфері послуг. Американці втримують дуже міцні позиції в нагромадженні та обробці масивів знань та в наданні інформаційних послуг. На приватний сектор припадає понад 85% економіки США. У структурі виробленого в 2015 р. ВВП переважають такі галузі економіки (табл. 3).

Фінансово-кредитна і податкова системи. Фінанси США – це найбільша у світі, інтегрована як вертикально, так і глобально, система. На 30 червня 2017 р. у США налічувалося 5011 комерційних банків. Їхня кількість порівняно з 1997 р. скоротилася на 45,2%, при цьому за п'ять років (2012–2016 рр.) було зареєстровано тільки два нових банки, а кількість злиттів у банківському секторі становила 1098 угод [5]. Якщо в 1984 р. частка банків США з активами понад 10 млрд дол. становила трохи більше 20%, то в 2014 р. їхня частка перевищила 80% [6]. Радою з

Таблиця 3

Структура ВВП США, 2015 р.*

Галузь економіки	Обсяг виробництва, млрд дол.	%
Сільське господарство, лісове господарство та рибальство	183,7	1,05
Промислове виробництво, включаючи енергетику	2 764,7	15,83
Будівництво	732,1	4,19
Роздрібна та оптова торгівля, ремонт; транспорт; житло, громадське харчування	183,7	1,05
Інформація та зв'язок	1 066,8	6,11
Операції з нерухомістю	2 175,2	12,45
Професійні, наукові, технічні, адміністративні послуги	2 068,4	11,85
Державне управління, освіта, охорона здоров'я	3 800,3	21,76
Фінансова діяльність та страхування	1 266,3	7,27
Інші послуги	564,5	3,23
Усього	17 460,5	100,0

*Побудовано автором на підставі даних [2].

фінансової стабільності (Financial Stability Board, FSB) до 30 глобальних системно значущих банків світу віднесено вісім банків США: Citigroup, JP Morgan Chase, Bank of America, Goldman Sachs, Wells Fargo, Bank of New York Mellon, Morgan Stanley, State Street. При цьому Citigroup і JP Morgan Chase стали єдиними банками, які увійшли до четвертого (найвищого на сьогодні) кошика найвпливовіших глобальних банків світу [7].

На думку експертів МВФ, «порівняно з докризовим періодом банки США зміцнили свої позиції за капіталом, їхні активи стали більш ліквідними і з меншим коефіцієнтом залучення позикових коштів. Чистий прибуток банків за останні роки майже подвоївся, а коефіцієнт протермінованих кредитів впав до 2%, що вдвічі менше, ніж у 2010 р.» [6].

Сумарні активи фінансово-кредитної системи США в 4,5 рази перевищують ВВП країни, що значно нижче за показники Великобританії (у 12 разів) і Японії та Франції (у 6 разів), але вище за показники Німеччини та Італії (менш ніж у 4 рази) [6]. США мають найбільші страховий і фондовий ринки у світі, найрозвиненіший ринок фондів взаємних інвестицій (mutual fund industry) і одну з найкращих у світі фінансову інфраструктуру. Банки США найбільші андерайтери і контрагенти на міжнародних ринках похідних фінансових інструментів.

На цей час фокус ризиків фінансової стабільності змістився в бік небан-

ківських фінансових установ, на які припадає майже 70% активів фінансового сектора США.

Державний бюджет США в останні роки, починаючи з 2002 р., є дефіцитним. У 2016 р. дефіцит склав 552 млрд дол., що відповідає – 3,3% ВВП. Це найбільший дефіцит за останні 3 роки. Дефіцит бюджету уряду в Сполучених Штатах в період з 1948 по 2016 рр. становив у середньому – 2,11% ВВП, досягнувши рекордно максимального рівня в +4,5% ВВП в 1948 р. і рекордного мінімуму – 9,8% ВВП в 2009 р. [8].

Податки у США (табл. 5) становлять близько 95% доходної частини бюджету, а податкова система США є багаторівневою і передбачає сплату податків до федерального бюджету, бюджетів штатів та бюджетів органів місцевого самоврядування. США мають один з найнижчих рівнів податкового навантаження порівняно з ВВП серед країн – членів ОЕСР (США – 26%, середній показник ОЕСР – 34,3%). В ОЕСР лише Мексика (17,4%), Чилі (20,7%), Ірландія (23,6%) та Південна Корея (25,3%) мають більш низькі показники [9].

Якщо порівняти податкову систему США з податковими системами інших розвинених країн (табл. 6), то можна виділити такі характерні особливості:

– висока частка податків на особисті доходи. На індивідуальний податок на прибуток припадає найбільша частка доходів федерального бюджету – 40%, а

Таблиця 4

Структура фінансово-кредитної системи США (частка в активах, %)*

Фінансово-кредитні установи	2002	2008	2014
Банки і кредитні спілки	23	25	26
Страхові компанії	10	9	9
Пенсійні фонди	21	18	21
Інвестиційні фонди	9	8	15
Компанії, спонсоровані урядом (Fannie Mae, Freddie Mac та ін.)	14	13	10
ФРС	2	3	5
Інші	22	24	13
Активи фінансової системи у відношенні до ВВП	385	454	466

*Побудовано автором на підставі даних [6].

Таблиця 5

Податкове навантаження порівняно з ВВП (%)*

Країна	1965	1995	2015
США	23,5	26,5	26,4
Японія	17,8	26,4	32,0
ФРН	31,6	36,2	36,9
Велика Британія	29,3	29,8	32,5
Франція	33,6	41,9	45,5
Італія	24,7	38,6	43,3
Канада	25,2	34,8	31,9
Республіка Корея	14,9	19,1	25,3
У середньому по ОЕСР	24,8	33,3	34,3

*Побудовано автором на підставі даних [10].

20% найбагатших американців сплачують майже 70% цього податку, а 20% найбідніших – лише 1% [11]; Сполучені Штати є однією з небагатьох країн у світі, які обкладають своїх громадян-нерезидентів податками за доходи за межами США;

- відносно високий рівень податків на майно і товари та послуги (за винятком ПДВ);
- низька частка доходів від податків на доходи корпорацій і внесків у соціальне страхування;

- відсутність податків на заробітну плату і додану вартість.

З точки зору ведення бізнесу податкова система Сполучених Штатів є складною, але з невисокими граничними ставками і адміністративними витратами системою. США займають 36-те місце в розділі «Сплата податків за рейтингом Світового банку «Doing Business 2017» [12].

У вересні 2017 р. Президент США Д. Трамп презентував план податкової рефор-

ми, пообіцявши «історичне зниження податків для американського народу». А вже в грудні 2017 р. конгрес США прийняв закон про податкову реформу, яка стала наймасштабнішою з 1986 р. В основі реформи – спрощення і зменшення податку на прибуток, зниження корпоративного податку з 35 до 21%, скасування податку на спадщину для сімейних підприємств та створення умов для того, щоб виведений з країни капітал повернувся в США.

Національна інноваційна система. За рівнем розвитку інноваційних систем США займають лідируючі позиції у світі. У 2015 р. Сполучені Штати інвестували в НДДКР 502,9 млрд дол., що більше, ніж у всіх інших країн G7 разом, і становить 29,1% світових витрат на НДДКР (табл. 7). Загальні витрати на НДДКР до ВВП країни в 2015 р. склали 2,79% [14]. Хоча інвестиції в НДДКР США зростали, їх обсяг так і не досягнув 3% ВВП, що як мету до кінця свого президентства в 2016 р. поставив президент США Обама.

Таблиця 6

Структура податкових надходжень у США порівняно із середнім показником ОЕСР, 2014 р*.

Податки	Податкові надходження, млн дол.	Частка в надходженнях (США, %)	Частка в надходженнях (ОЕСР, %)
Індивідуальний податок на прибуток	1 768 531	40	24
Внески в соціальне страхування	1 082 386	24	26
Податки на товари та послуги (за винятком ПДВ)	783 216	17	13
Податки на майно	487 096	11	6
Податки на доходи корпорацій	379 301	8	9
Усього	4 500 530	100	78

*Побудовано автором на підставі даних [9].

Таблиця 7

Валові внутрішні витрати на НДДКР, 2005 і 2015 рр.*

Країни	2005		2015	
	Млрд дол.	% від ВВП	Млрд дол.	% від ВВП
США	328,1	2,51	502,9	2,79
Японія	128,7	3,31	170,1	3,49
ФРН	63,9	2,42	112,8	2,87
Республіка Корея	30,6	2,63	74,2	4,23
Країни ЄС (ЄС 28)	226,8	1,66	384,2	1,95
Країни ОЕСР	778,1	2,15	1 244,6	2,40
КНР	86,8	1,31	408,8	2,07

*Побудовано автором на підставі даних [13].

США історично були лідером у сфері НДДКР та інновацій в бізнесі. Питома вага витрат бізнесу на НДДКР зросла з 1,59% в 2005 р. до 1,79% до ВВП в 2015 р. Рівень витрат бізнесу на НДДКР у США відносно високий порівняно з іншими розвиненими країнами. За цим показником США займають третє місце після Південної Кореї (3,15%) і Японії (2,72%). Федеральний уряд і більшість штатів надають податкові пільги (список пільг періодично переглядається) окремим галузям і компаніям, щоб спонукати їх до фінансування НДДКР. У 2014 р. 19 багатонаціональних корпорацій США ввійшли до топ-50 за обсягами витрат на НІОКР, а Microsoft і Intel потрапили до першої п'ятірки [14].

Рівень витрат на НДДКР значно варіюється від одного штату до іншого. У 2010 р. шість штатів (Нью-Мексико, Меріленд,

Массачусетс, Вашингтон, Каліфорнія та Мічиган) виділили більше 3,9% свого ВВП на НДДКР, що разом становить понад 40% загальних витрат. А витрати бізнесу на НДДКР переважно зосереджені в Каліфорнії – 28,1%. На Каліфорнію також припадає понад 40% венчурного фінансування, яке широко використовується в інноваційній системі США. Більше третини цього фінансування спрямовується на розробку програмного забезпечення, далі йдуть інтернет-сервіси, біотехнології та медичні прилади [15]. Решта показників, які характеризують рівень розвитку інноваційної системи США щодо інших країн, подано в табл. 8.

Зовнішньоекономічні зв'язки. У 2016 р. США посідали 2-ге місце у світі за обсягом товарного експорту (\$1 453 млрд, 9,2% світового експорту) і 1-ше – за обсягом імпорту (\$2 250 млрд, 14,0% світового імпорту) [16]. Починаючи з 1976 р., США

Таблиця 8

Частка інновацій до світових показників НДДКР, 2015 р.*

Показник	США	Країни ЄС (EU28)	Японія	Країни ОЕСР	КНР
Наукові публікації (%)	25,3	34,0	5,8	70,8	20,2
Тріадичні патенти** (%)	27,2	24,5	31,2	92,7	4,7
Наукові дослідники (%)	16,7	22,2	8,5	57,8	19,1

*Побудовано автором на підставі даних [13; 14].

**Тріадичні патенти – це серія відповідних патентів, поданих до Європейського патентного відомства (ЕРО), Управління з питань патентів і товарних знаків Сполучених Штатів (USPTO) та Японського патентного відомства (JPO) на однаковий винахід від одного заявника.

мають хронічний дефіцит зовнішньої торгівлі товарами, а з 1982 р. – і дефіцит поточного рахунку платіжного балансу. США експортує в основному продукти нафтопереробки (4,4% експорту), пасажирські автомобілі (3,7%), автомобільні запчастини (3,0%), електронні інтегральні схеми (2,5%) і комп'ютери (1,9%) [17]. Основні партнери по експорту: Канада (18,3% експорту), Мексика (15,9%), КНР (8,0%), Японія (4,3%) і Великобританія (3,8%). При цьому тільки з останньою США мають профіцит у торгівлі.

До числа основних статей імпорту належать: пасажирські автомобілі (7,7% імпорту), сира нафта (4,8%), комп'ютери (3,9%), медикаменти (3,0%), автомобільні запчастини (2,9%). Основні партнери по імпорту: КНР (21,4%), Мексика (13,2%), Канада (12,6%), Японія (6,0%) та Німеччина (5,2%).

Дефіцит США в зовнішній торгівлі товарами у 2016 р. склав \$796,5 млрд. Найбільший дефіцит зовнішньої торгівлі США мали з КНР – \$365,9 млрд, Японією – \$135,3, Німеччиною – \$116,4 та Мексикою \$65,9 млрд, а найбільший профіцит – з Гонконгом \$27,4 млрд, Нідерландами \$23,6 та Об'єднаними Арабськими Еміратами \$18,8 млрд [16].

У сфері зовнішньої торгівлі послугами США займають лідируючі позиції, будучи найбільшим у світі експортером та імпортером послуг. При цьому вони зберігають постійний профіцит, що досяг у 2015 р. рекордного рівня в \$ 262,2 млрд.

Будучи абсолютним світовим лідером за обсягом накопичених прямих іноземних інвестицій (ПІІ), протягом останніх років США стабільно входять до провідної п'ятірки за залученими ПІІ. Їх середньоквартальний обсяг становив

\$23,9 млрд у період 1993–2017 рр., досягнувши найвищого рівня в \$47,5 млрд в IV кварталі 2014 р. і рекордно низького рівня в – \$10,0 млрд у IV кварталі 2001 р. На Великобританію припадає 18,4% накопичених ПІІ в США, Японію – 11,6, Нідерланди – 10,4%. За обсягом закордонних ПІІ США займають перше місце у світі з обсягом в \$6,0 трлн у 2015 р. Основними країнами – імпортерами ПІІ США є: Нідерланди – 14,5%, Великобританія – 13,4, Люксембург – 8,6% [16]. Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу США в другому кварталі 2017 р. зріс до рекордних, з 2008 р., \$123,1 млрд, що складає 2,6% ВВП країни [18].

Зовнішньоторговельна політика Сполучених Штатів концептуально відрізняється за останні роки. Якщо Барак Обама віддавав перевагу методам вільної торгівлі (підписання Угоди про Транстихоокеанське партнерство та перемовини з ЄС щодо Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства), то з приходом Дональда Трампа сталося зрушення в бік дезінтеграційних процесів та протекціонізму. США вийшли з Транстихоокеанського партнерства (23 січня 2017 р. президент Трамп підписав відповідний президентський меморандум), зупинили перемовини щодо Трансатлантичного партнерства з ЄС, а незабаром оголосили про свій намір почати переговори про перегляд умов НАФТА.

Основні риси соціальної структури. Кількість зайнятих у США у вересні 2017 р. досягла найвищого за всю історію рівня – 154 млн 345 тис. Середній показник за період 1950–2017 рр. склав 103 млн 934 тис. з рекордно низьким рівнем 57 млн 635 тис. в січні 1950 р. (табл. 9).

Таблиця 9

Основні показники зайнятості в економіці США (1950–2016 рр.)*

Показник функціонування ринку праці	1950	1980	2010	2016
Економічно активне населення (млн осіб)	62,2	106,9	153,9	159,2
Кількість зайнятих (млн осіб)	58,9	99,3	139,1	151,4
Рівень зайнятості (%)	56,1	59,2	58,5	59,7
Рівень безробіття (%)	5,3	7,1	9,6	4,9

*Побудовано автором на основі даних [19].

Найвищий рівень безробіття має темношкіре населення у віці від 16 до 20 років – 26,7%, а найнижчий – 2,0% чоловік з дипломом магістра.

Мінімальний рівень оплати праці в США задається законодавством федерального або місцевого рівня. Мінімальний розмір оплати праці станом на кінець 2017 р. – \$7,25 за годину (що становить \$15 080 на рік при 40-годинному робочому тижні), що трохи більше, ніж рівень бідності для однієї людини. З 1 січня 2017 р. Сіетл і штат Вашингтон мають найвищу мінімальну заробітну плату в США – \$15 за годину. Рівень бідності в США в 2016 р. склав 12,7%, знизившись на 0,8% порівняно з попереднім роком, і практично досягнув кризового рівня 2007 р. [20]. Робітник у США в середньому заробляє \$57 139 на рік, що є одним з найвищих показників у світі і вище, ніж у середньому по ОЕСР (\$40 974). Але за рівнем гарантованого соціального захисту США набагато відстають від інших розвинених країн світу. Так, Сполучені Штати є єдиною розвинутою економікою у світі, яка не гарантує своїм працівникам платні відпустки. За відсутності державного регулювання близько чверті робочої сили США не мають оплачуваних відпусток або вихідних днів протягом року. Середня оплачувана відпустка в приватному секторі США становить 16 днів, що не відповідає навіть мінімальним вимогам, передбаченим законом в інших розвинених країнах [21]. Законодавство Сполучених Штатів також не вимагає, щоб співробітники мали доступ до оплачуваних лікарняних, для усунення своїх короткострокових захворювань та відпустки у зв'язку з вагітністю і пологам.

У США функціонує багатокомпонентна пенсійна система, яка складається як з державних, так і приватних пенсійних фондів. Завдяки цьому американці можуть забезпечити собі не одну, а три пенсії: державну, приватну колективну (за місцем роботи) і приватну індивідуальну (особистий пенсійний рахунок). Середні щомісячні надходження на рахунки пенсіонерів перевищують виплати громадянам ЄС. Починаючи з 1935 р. у США функціонує загальнодержавна система виплат пенсій. Закон про програму «Social Security» був підписаний ще президентом Ф. Рузвельтом і діє досі. Згідно

з цим законом всім особам, чий вік перевищує офіційно встановлений поріг (65–67 років), сплачується мінімальна пенсія. Розмір виплат залежить від рівня заробітної плати, яку отримували пенсіонер. На кінець 2016 р. резерви фонду «Social Security» збільшилися на \$35 млрд і досягли \$2,8 трлн. Ці кошти дозволяють Цільовому фонду страхування по старості (Old-Age and Survivors Insurance, OASI) виплачувати повні пенсії аж до 2035 р. [22]. Середній розмір державної пенсії в США в 2017 р. складе \$1360, при цьому максимальний розмір щомісячних виплат обмежений сумою в \$ 2687, а мінімальний \$735. У 2016 р. 50,3 млн осіб (85% людей старше 65 років) отримували державну пенсію, а загальна сума виплат склала \$768,6 млрд [23]. Працівники, зайняті в приватному секторі, можуть брати участь у додаткових державних пенсійних системах, організованих за місцем роботи. При цьому кожен учасник має свій персональний рахунок у пенсійному фонді і може вибрати між різними інвестиційними програмами. Право на таку пенсію можна заробити за 5–10 років. Кожен американець також може відкрити і свій особистий пенсійний рахунок в банку, пайовому фонді або страховій компанії. Кошти, що перераховуються на ці рахунки, обмежені верхньою межею в \$2 тис. на рік і не підлягають оподаткуванню, проте в момент їх зняття сплачується податок на прибуток.

Послуги з охорони здоров'я у США переважно надаються приватним бізнесом, а витрати на них розподіляються між медичним страхуванням і власними витратами. Медичне страхування працівників державного сектора в основному забезпечується урядом. 60–65% витрат на охорону здоров'я здійснюються за рахунок таких державних програм, як Medicare, Medicaid, Tricare, Програма медичного страхування дітей (Children's Health Insurance Program) і Адміністрація охорони здоров'я ветеранів (Veterans Health Administration). Велика частина населення у віці до 65 років застрахована своїми роботодавцями, деякі купують медичну страховку самостійно, а інша частина – незастрахована. США витрачають на охорону здоров'я 17,2% ВВП, що більше, ніж будь-яка інша країна у світі (табл. 10).

Таблиця 10

Загальні витрати на охорону здоров'я у ВВП (2000–2016 рр.), %

Країна	2000	2010	2016
США	12,5	16,4	17,2
Швейцарія	9,3	10,7	12,4
ФРН	9,8	11,0	11,3
Франція	9,5	10,7	11,0
Японія	7,2	9,2	10,9
Канада	8,3	10,6	10,3
КНР	4,6	4,8	5,5

*Побудовано автором на підставі даних [24].

У 2010 р. була прийнята Реформа охорони здоров'я та захисту пацієнтів у США (Patient Protection and Affordable Care Act, ACA), або так звана Обама Care – найбільш суттєва реформа системи охорони здоров'я в США з моменту прийняття Medicare і Medicaid в 1965 р. Внаслідок реформи кількість населення США, не охопленого медичним страхуванням, скоротилася на 20 млн осіб, а відсоток незастрахованих дорослих (віком від 18 до 64 років) скоротився майже вдвічі з 20,3% у 2013 р. до 11,5% на початку 2016 р. [25]. У січні 2017 р. новий Президент США Дональд Трамп підписав Указ про реформу охорони здоров'я, що передбачав «зниження регулювання» Обама

Care, а у травні 2017 р. Палата представників США проголосувала за часткове скасування ACA, прийнявши Американський закон про охорону здоров'я (American Health Care Act of 2017).

Таким чином, США у своєму повенному економічному розвитку пройшли етапи як екстенсивного, так і інтенсивного зростання, змінюючи акценти економічної політики від рейганоміки і трампноміки до помірно соціально орієнтованої політики Обама, сформувавши, в результаті, одну з найефективніших, конкурентних та інноваційних моделей соціально-економічного розвитку в сучасній світовій економіці.

Список використаних джерел

1. World economic outlook. October 2017 [Electronic resource]. – Available at: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2017/09/19/world-economic-outlook-october-2017> (Accessed 2 February 2018).
2. OECD Statistics database [Electronic resource]. – Available at: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=60702> (Accessed 2 February 2018).
3. Food and agriculture organization of the UNs statistics division [Electronic resource]. – Available at: <http://faostat3.fao.org/download/Q/QD/E> (Accessed 2 February 2018).
4. Key world energy statistics. International Energy Agency [Electronic resource]. – Available at: <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/KeyWorld2016.pdf> (Accessed 2 February 2018).
5. FDIC: Statistics At a Glance [Electronic resource]. – Available at: <https://www.fdic.gov/bank/statistical/stats/2017jun/fdic.pdf#page=1&zoom=130,-17,630> (Accessed 2 February 2018).
6. IMF: United States: Financial System Stability Assessment [Electronic resource]. – Available at: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2016/12/31/United-States-Financial-Sector-Assessment-Program-Financial-System-Stability-Assessment-43055> (Accessed 2 February 2018).
7. FSB: 2015 list of global systemically important banks (G-SIBs) [Electronic resource]. – Available at: <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/2016-list-of-global-systemically-important-banks-G-SIBs.pdf> (Accessed 2 February 2018).

8. The U.S. Federal Budget [Electronic resource]. – Available at: <http://federal-budget.insidegov.com> (Accessed 2 February 2018).
9. Revenue Statistics 2016 – the United States [Electronic resource]. – Available at: <https://www.oecd.org/tax/revenue-statistics-united-states.pdf> (Accessed 2 February 2018).
10. Revenue Statistics 2016 [Electronic resource]. – Available at: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/revenue-statistics-2016_rev_stats-2016-en-fr#page29 (Accessed 2 February 2018).
11. The Distribution of Household Income and Federal Taxes, 2013 [Electronic resource]. – Available at: <https://www.cbo.gov/publication/51361> (Accessed 2 February 2018).
12. The World Bank: Doing Business 2017 [Electronic resource]. – Available at: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB17-Report.pdf> (Accessed 2 February 2018).
13. Main Science and Technology Indicators, Volume 2016 Issue 2 [Electronic resource]. – Available at: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/international-comparisons_msti-v2016-2-5-en#.WeOz1Dtx3IU#page3 (Accessed 2 February 2018).
14. UNESCO Science Report Towards 2030 [Electronic resource]. – Available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235406e.pdf> (Accessed 2 February 2018).
15. National Venture Capital Association: Venture Monitor [Electronic resource]. – Available at: <https://nvca.org/research/venture-monitor> (Accessed 2 February 2018).
16. International Trade Centre (ITC) [Electronic resource]. – Available at: http://www.trademap.org/Country_SelProduct.aspx (Accessed 2 February 2018).
17. WTO: Trade Profiles 2017 [Electronic resource]. – Available at: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles17_e.pdf (Accessed 2 February 2018).
18. Trading economics overview [Electronic resource]. – Available at: <https://tradingeconomics.com/united-states/current-account> (Accessed 2 February 2018).
19. U.S. Bureau of Labor Statistics: Labor Force Statistics from the Current Population Survey [Electronic resource]. – Available at: www.bls.gov/cps/cpsaat01.pdf (Accessed 2 February 2018).
20. Census Bureau: Income and Poverty in the United States: 2016 [Electronic resource]. – Available at: <https://www.census.gov/content/dam/Census/.../P60-259.pdf> (Accessed 2 February 2018).
21. Rebecca Ray, Milla Sanes, and John Schmit No – Vacation Nation Revisited [Electronic resource] / Center for Economic and Policy Research, 2013. – Available at: <http://cepr.net/documents/publications/no-vacation-update-2013-05.pdf> (Accessed 2 February 2018).
22. Social Security: A Summary of the 2017 Annual Reports [Electronic resource]. – Available at: <https://www.ssa.gov/oact/trsum> (Accessed 2 February 2018).
23. Social Security Fact Sheet [Electronic resource]. – Available at: <https://www.ssa.gov/news/press/factsheets/colafacts2017.pdf> (Accessed 2 February 2018).
24. OECD: Health expenditure and financing [Electronic resource]. – Available at: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SHA> (Accessed 2 February 2018).
25. U.S. Department of Health & Human Services: Health Insurance Coverage and the Affordable Care Act, 2010–2016 [Electronic resource]. – Available at: <https://aspe.hhs.gov/system/files/pdf/187551/ACA2010-2016.pdf> (Accessed 2 February 2018).

References

1. World economic outlook. October 2017. Available at: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2017/09/19/world-economic-outlook-october-2017> (Accessed 2 February 2018).
2. OECD Statistics database. Available at: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=60702> (Accessed 2 February 2018).

3. Food and agriculture organization of the UNs statistics division. Available at: <http://faostat3.fao.org/download/Q/QD/E> (Accessed 2 February 2018).
4. Key world energy statistics. International Energy Agency. Available at: <http://www.iaea.org/publications/freepublications/publication/KeyWorld2016.pdf> (Accessed 2 February 2018).
5. FDIC: Statistics At a Glance. Available at: <https://www.fdic.gov/bank/statistical/stats/2017jun/fdic.pdf#page=1&zoom=130,-17,630> (Accessed 2 February 2018).
6. IMF: United States: Financial System Stability Assessment Available at: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2016/12/31/United-States-Financial-Sector-Assessment-Program-Financial-System-Stability-Assessment-43055> (Accessed 2 February 2018).
7. FSB: 2015 list of global systemically important banks (G-SIBs). Available at: <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/2016-list-of-global-systemically-important-banks-G-SIBs.pdf> (Accessed 2 February 2018).
8. The U.S. Federal Budget. Available at: <http://federal-budget.insidegov.com> (Accessed 2 February 2018).
9. Revenue Statistics 2016 - the United States. Available at: <https://www.oecd.org/tax/revenue-statistics-united-states.pdf> (Accessed 2 February 2018).
10. Revenue Statistics 2016. Available at: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/revenue-statistics-2016_rev_stats-2016-en-fr#page29 (Accessed 2 February 2018).
11. The Distribution of Household Income and Federal Taxes, 2013. Available at: <https://www.cbo.gov/publication/51361> (Accessed 2 February 2018).
12. The World Bank: Doing Business 2017. Available at: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB17-Report.pdf> (Accessed 2 February 2018).
13. Main Science and Technology Indicators, Volume 2016 Issue 2. Available at: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/science-and-technology/international-comparisons_msti-v2016-2-5-en#.WeOz1Dtx3IU#page3 (Accessed 2 February 2018).
14. UNESCO Science Report Towards 2030. Available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235406e.pdf> (Accessed 2 February 2018).
15. National Venture Capital Association: Venture Monitor. Available at: <https://nvca.org/research/venture-monitor> (Accessed 2 February 2018).
16. International Trade Centre (ITC). Available at: http://www.trademap.org/Country_SelProduct.aspx (Accessed 2 February 2018).
17. WTO: Trade Profiles 2017. Available at: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_profiles17_e.pdf (Accessed 2 February 2018).
18. Trading economics overview. Available at: <https://tradingeconomics.com/united-states/current-account> (Accessed 2 February 2018).
19. U.S. Bureau of Labor Statistics: Labor Force Statistics from the Current Population Survey. Available at: www.bls.gov/cps/cpsaat01.pdf (Accessed 2 February 2018).
20. Census Bureau: Income and Poverty in the United States: 2016. Available at: <https://www.census.gov/content/dam/Census/.../P60-259.pdf> (Accessed 2 February 2018).
21. Rebecca Ray, Milla Sanes, and John Schmit No - Vacation Nation Revisited/ Center for Economic and Policy Research, 2013. Available at: <http://cepr.net/documents/publications/no-vacation-update-2013-05.pdf> (Accessed 2 February 2018).
22. Social Security: A Summary of the 2017 Annual Reports. Available at: <https://www.ssa.gov/oact/trsum> (Accessed 2 February 2018).
23. Social Security Fact Sheet. Available at: <https://www.ssa.gov/news/press/factsheets/colafacts2017.pdf> (Accessed 2 February 2018).
24. OECD: Health expenditure and financing. Available at: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SHA> (Accessed 2 February 2018).

25. U.S. Department of Health & Human Services: Health Insurance Coverage and the Affordable Care Act, 2010-2016. Available at: <https://aspe.hhs.gov/system/files/pdf/187551/ACA2010-2016.pdf> (Accessed 2 February 2018).

В статье рассмотрены основные этапы послевоенного экономического развития США, разработана их периодизация, выявлены основные характерные черты и последствия каждого из этапов. Анализируются особенности отраслевой структуры экономики США. Обнаружена специализация основных секторов ее экономики. Оцениваются сильные и слабые стороны финансово-кредитной и налоговой систем Соединенных Штатов. Исследована структура внешнеэкономической и инновационной систем США, определены основные тенденции их развития в будущем.

Ключевые слова: экономика США, финансово-кредитная и налоговая система США, инновационная система США, внешнеэкономические связи США.

The article describes the main stages of the post-war economic development of United States. The article developed their periodization, identified the main characteristics and effects of each of the stages. The analysis of the characteristics of the branch structure of the US economy was conducted. Revealed specialization major sectors of the economy. The strengths and weaknesses of the US financial-credit and tax systems are analyzed. The structure of foreign trade and innovation system of United States were investigated.

Key words: US economics, finance system in US, tax system in US, the United States innovation system, foreign economic relations of the United States.

Одержано 3.10.2017.